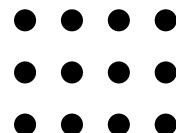

RADAR
ORGANIZOVANOG KRIMINALA
NA ZAPADNOM BALKANU

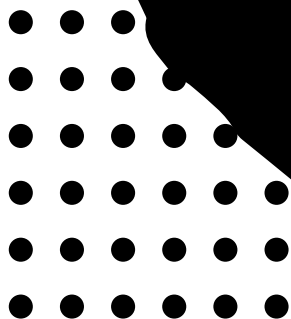
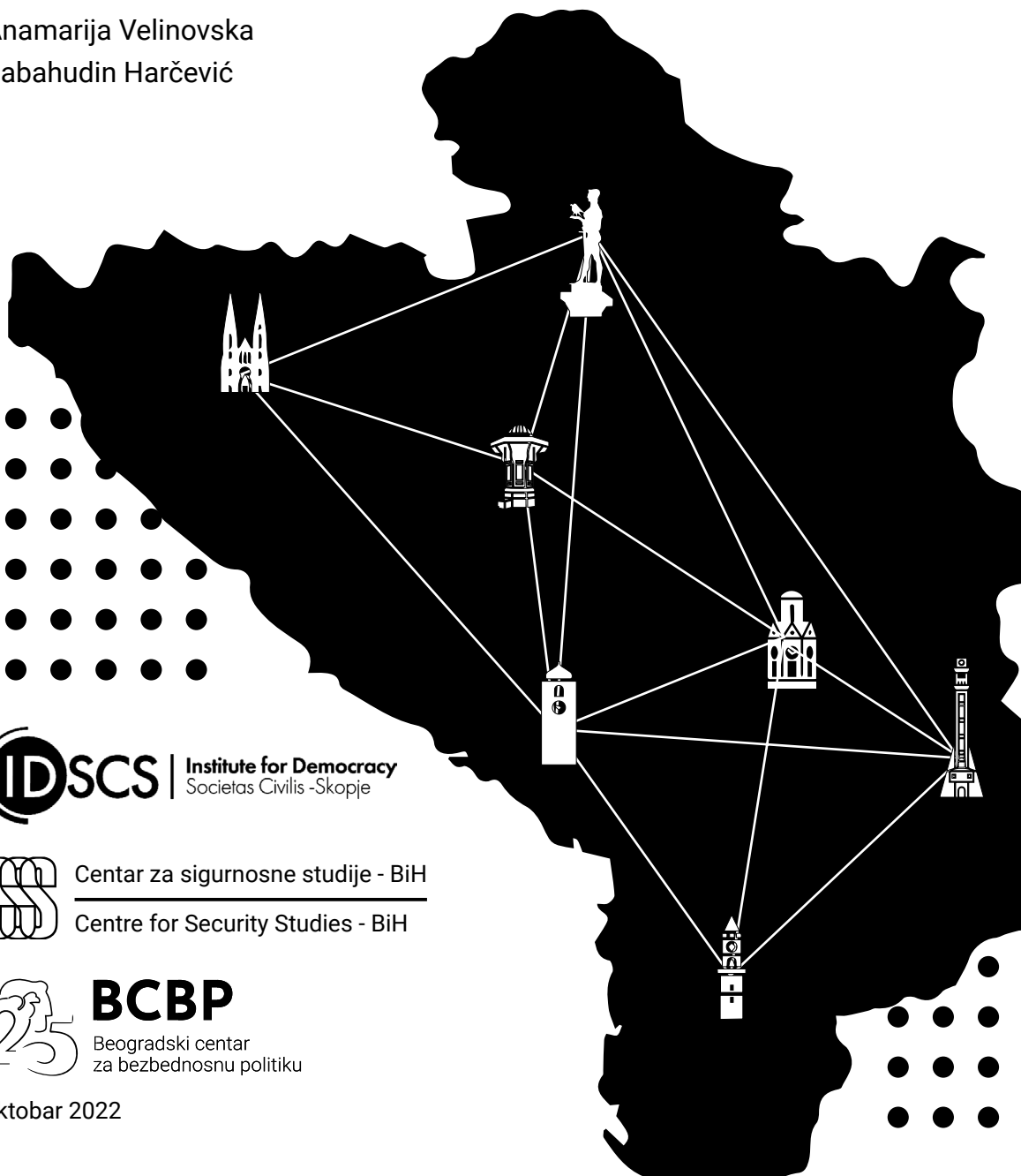

MAPIRANJE

REGIONALNIH MEHANIZAMA

ZA BORBU PROTIV ORGANIZIRANOG KRIMINALA

Anamarija Velinovska
Sabahudin Harčević

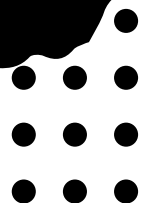

IDSCS | Institute for Democracy
Societas Civilis - Skopje

CS Centar za sigurnosne studije - BiH
Centre for Security Studies - BiH

BCBP
Beogradski centar
za bezbednosnu politiku

Oktobar 2022

RADAR
ORGANIZOVANOG KRIMINALA
NA ZAPADNOM BALKANU

M A P I R A N J E

REGIONALNIH MEHANIZAMA

ZA BORBU PROTIV ORGANIZIRANOG KRIMINALA

Izdavač:

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP)
Đure Jakšića 6/5, Beograd, Srbija
www.bezbednost.org, office@bezbednost.org

Autori:

Anamarija Velinovska i Sabahudin Harčević

Dizajn i prelom:

Srđan Ilić

Oktoбар 2022 - Beograd

Kingdom of the Netherlands

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

 Norway

Stavovi izneti u publikaciji su isključivo odgovornost autora i ne predstavljaju nužno stavove ambasade Kraljevine Holandije u Beogradu, ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu ili Balkanskog fonda za demokratiju, kao ni Nemačkog Maršalovog fonda Sjedinjenih Država ili njegovih partnera.

Sadržaj

Trenutno stanje u oblasti organiziranog kriminala na Zapadnom Balkanu	4
Policijska saradnja zemalja Zapadnog Balkana	6
Policijska saradnja u okviru INTERPOL-a	6
Policijska saradnja u okviru EUROPOL-a	7
Policijska saradnja u okviru Konvencije za jugoistočnu Evropu (PCC SEE)	8
Saradnja između tužilaštava	9
Savjetodavna grupa tužilaca jugoistočne Evrope (SEEPAG)	9
Mreža tužilaca	10
Saradnja Eurojust-a sa trećim zemljama	10
Regionalne inicijative	11
MARRI	11
SEECF	11
PS-RCC	11
CEI	12
AII	12
RACVIAC	13
SELEC	13
SEPCA	13
Zaključak i preporuke za unapređenje regionalne saradnje	14
Napomene	15

Trenutno stanje u oblasti organiziranog kriminala na Zapadnom Balkanu

Geografski položaj Zapadnog Balkana pogodan je za širenje kriminalnih mreža. Uprkos tome što su regionalni lideri svjesni toga da se kriminalno okruženje u Evropi promijenilo, u ovoj oblasti još uvijek ima velikih praznina kada je riječ o regionalnoj saradnji. Integrisano upravljanje oblašću unutarnje bezbjednosti predstavlja okvir za koordinaciju politika koji je osmišljen kako bi podstakao prekograničnu saradnju u regionu i zemljama Zapadnog Balkana omogućio da se, u jednoj dugoročnoj i samoodrživoj perspektivi, odupru izazovima vezanim za unutarnju bezbjednost. Suzbijanje, iskorijenjivanje ili barem stavljanje pod kontrolu transnacionalnog organiziranog kriminala¹ u interesu je svih zemalja Zapadnog Balkana. Za razliku od organiziranog kriminala iz prošlosti, čiji je primarni motiv bio profit, današnji kriminalci imaju drugačije aspiracije. Finansijska moć i položaji u političkom, ekonomskom i lokalnom sektoru koriste se za vršenje van-institucionalnih, protivpravnih, neetičkih i drugih utjecaja na državu, odnosno za zauzimanje pozicija u društvu koje se ne mogu steći učešćem u redovnim demokratskim procesima. Nova negativna energija organiziranog kriminala ugrožava bezbjednost mnogih zemalja, ali i međunarodne zajednice.² Za uspjeh u borbi protiv organiziranog kriminala, od izuzetnog je značaja da se sprovede sveobuhvatna analiza svih segmenata i faktora koji su direktno vezani za ovaj negativni društveni fenomen. Organizirani kriminal je postao toliko redovita pojava na Zapadnom Balkanu da ga više nije moguće odvojiti od politike, biznisa i mnogih drugih aspekata svakodnevnog života. Zloglasna 'Balkanska ruta', koja je i dalje glavna kada je riječ o trgovini ljudima i drogom koja se kreće ka Evropi, ostavlja razorne posljedice po zajednice kroz koje prolazi. Više od dvadeset godina nakon usvajanja Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, stiče se utisak da je problem borbe protiv ovog fenomena na Zapadnom Balkanu jednako nerješiv kao što je to bio i ranije.³ Svaka organizirana društvena zajednica mora da utvrdi svoje prioritete, zadatke, glavne pravce, metode djelovanja i odgovarajuću organizaciju policije i pravosuđa za borbu protiv organiziranog kriminala. To se može postići uspostavljanjem adekvatne saradnje između policije, sudova i organa nadležnih za kontrolu prelaska državnih granica. U post-dejtonskom periodu, ili kako ga neki autori nazivaju, post-konfliktnom periodu, ideja o potrebi osnivanja regionalnih inicijativa i organizacija sa ciljem smirivanja balkanskog regiona i njegovog približavanja evroatlantskim integracijama ponovo se aktualizira od strane država članica Evropske unije i Sjedinjenih Američkih Država. Po značaju se ističu inicijative koje se navode u daljem tekstu.

Organizirani kriminal sve više se prelijeva preko državnih granica i prerasta u regionalni i međunarodni problem. Četiri zemlje regiona Zapadnog Balkana (Srbija, Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Albanija) započele su pregovarački postupak za pristupanje Evropskoj uniji. Usklađivanje regulative, uključujući i politike koje se odnose na borbu protiv organiziranog kriminala, kao i postepena integracija u EU, u narednim godinama biće glavni prioriteti ove četiri zemlje.

U prvom dijelu analize autori će govoriti o saradnji zemalja Zapadnog Balkana na nivou policijske saradnje, a u okviru INTERPOL-a, EUROPOL-a, Šengenskog i drugih međunarodnih bilateralnih i multilateralnih sporazuma. U drugom dijelu, analiza će se proširiti na saradnju u oblasti tužilaštva.

Policijska saradnja zemalja Zapadnog Balkana

Policijska saradnja u okviru INTERPOL-a

INTERPOL

INTERPOL je osnovan 1923. godine i po veličini je druga međunarodna organizacija, odmah iza Ujedinjenih naroda. Kao vodeća organizacija u sprovođenju zakona, ona stvara prostor za saradnju i međusobno povezivanje zemalja koje su njegove članice.

Zemlje Zapadnog Balkana su članice Interpola - Albanija od 1991. Bosna i Hercegovina od 1992, Sjeverna Makedonija od 1993, Srbija od 2001. i Crna Gora od 2006. godine. Kosovo je 2018. godine podnijelo zahtev za članstvo, ali nije uspjelo da dobije dvije trećine glasova neophodnih za primanje u članstvo. Prijava je naredne godine povučena. Bilo kako bilo, pet država Zapadnog Balkana aktivno učestvuje u radu organizacije i blisko saraduje na sprječavanju i borbi protiv međunarodnog kriminala.

INTERPOL je u jugoistočnoj Evropi uspostavio svoje centralne nacionalne biroe (NCB), čime je zemljama-članicama iz jugoistočne Evrope omogućen pristup nizu policijskih instrumenata, globalnoj istražnoj obavještajnoj službi i sigurnoj mreži. Time su ove zemlje stavljene u jedinstvenu poziciju da regionalni organizirani kriminal sagledaju sa globalnog stanovišta, čime se nacionalnim agencijama pomaže da zaštite svoje ljude, privredu i bezbjednost.

Primjer saradnje zemalja Zapadnog Balkana u okviru INTERPOL-a jeste projekat „Podrška povećanju međunarodne saradnje u krivičnoj materiji“, koji, u partnerstvu sa INTERPOL-om, implementira UNODC-ov Globalni program za vatreno oružje. Cilj projekta je da se jurisdikcijama Zapadnog Balkana pruži podrška u prikupljanju i analizi podataka iz krivičnog pravosuđa, olakša i ojača saradnja i razmjena informacija među onima koji se bave sprovođenjem pravde, i pruži pomoć u otkrivanju nezakonite trgovine vatrenim oružjem.⁴ Projekat odražava saradnju između ove dvije organizacije, a njegova pomoć trebalo bi da rezultira time da jurisdikcije Zapadnog Balkana počnu da postižu mjerljive rezultate u implementaciji Mape puta, uključujući povezivanje svih policijskih službi sa INTERPOL-ovim Sistemom za vođenje i praćenje evidencije o ilegalnom oružju (iARMS), razmjenu informacija sa zemljama duž povezanih ruta, kao i razumijevanje nedostataka vezanih za otkrivanje vatrenog oružja u poštanskim pošiljkama.

Projekt Milenijum⁵ je još jedan oblik saradnje između zemalja jugoistočne Evrope. Njegov primarni cilj bio je da se identificiraju i razbiju glavne kriminalne grupe, kriminalne mreže koje su sa njima povezane, i njihove aktivnosti. To je postignuto kroz poboljšano prikupljanje, razmjenu i analizu podataka, operativnu i istražnu podršku, te kroz izgradnju kapaciteta i obuku. Projekt se prvobitno fokusirao na organizirane kriminalne grupe u Evroaziji, da bi se kasnije proširio na Zapadni Balkan. U okviru projekta Milenijum, INTERPOL je organizirao četvorodnevne zajedničke vežbe na temu krivičnih djela koja potiču iz jugoistočne Evrope, u kojima je učestvovalo skoro 9.000 policajaca.⁶

Policijska saradnja u okviru EUROPOL-a

Na samitu zemalja Evropske unije i Zapadnog Balkana koji je 2021. godine održan u Brdu, Sloveniji, Unija je ojačala evropsku perspektivu ovih zemalja i naglasila značaj regionalne saradnje i saradnje između njih i Evropske unije u borbi protiv organiziranog kriminala. Evropski parlament je iste godine objavio Izvještaj o saradnji u borbi protiv organiziranog kriminala na Zapadnom Balkanu, u kojem se navodi da se situacija u oblasti Zapadnog Balkana pogoršala i da sada zahtijeva pojačanu regionalnu saradnju sa agencijama Evropske unije kakva je Europol, kao i angažman regionalnih organizacija poput Savjet za regionalnu saradnju (RCC).⁷

EUROPOL je potpisao operativni sporazum sa Albanijom (9.12.2013.), Sjevernom Makedonijom (25.10.2016.), Crnom Gorom (25.10.2016.), Srbijom (16.1.2014.) i Bosnom i Hercegovinom (25.10.2016.), dok Kosovo od jula 2020. godine ima potpisan radni sporazum.⁸ Glavna razlika između operativnog i radnog sporazuma je u tome što operativni sporazum dopušta razmjenu informacija koje obuhvataju i lične podatke, dok radni sporazum dopušta samo razmjenu podataka koji nisu lične prirode. Zemlje koje imaju potpisan sporazum o operativnoj saradnji imaju oficire za vezu koji koordiniraju između njih i Europola.

Projekt „Partnerstvo protiv kriminala i terorizma na Zapadnom Balkanu (WB PaCT)“ jedan je od glavnih projekata Europola. Cilj mu je jačanje kapaciteta nadležnih organa na Zapadnom Balkanu za borbu protiv organiziranog kriminala i terorizma, uključujući sprječavanje i suzbijanje nasilnog ekstremizma jačanjem saradnje unutar samog regiona i sa Evropskom unijom.

U okviru projekta WB PaCT, i u partnerstvu sa EUROPOL-om, Agencija Evropske unije za obuku organa za sprovođenje zakona (CEPOL) želi da postigne sljedeće konkretne ciljeve:

- Da unaprijedi znanje nadležnih organa zemalja Zapadnog Balkana o konkretnim nedostacima u radu organa za sprovođenje zakona koji ograničavaju saradnju unutar samog regiona i sa Evropskom unijom,
- Da unaprijedi sposobnosti nadležnih organa Zapadnog Balkana i njihov odgovor na postojanje nedostataka kada je u pitanju učinak, i
- Da ojača saradnju Zapadnog Balkana sa CEPOL-om.

Policijska saradnja u okviru Konvencije za jugoistočnu Evropu (PCC SEE)

Konvencija o policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi (PCC SEE) potpisana je 5. maja 2006. godine. Ona odražava namjeru zemalja jugoistočne Evrope da se na sveobuhvatniji i efikasniji način pozabave pitanjima vezanim za organizirani i teški prekogranični kriminal koji utiče na njihov region, kao i njihovu želju da svoje policijske standarde usklade sa standardima Evropske unije i oblasti Šengena.⁹

Uključuje širok spektar modernih oblika saradnje po uzoru na dobru praksu Evropske unije, kao što su zajednička analiza prijetnji, oficiri za vezu, hitne potjere, zaštita svjedoka, prekogranični nadzor, kontrolirana dostava, tajno (*undercover*) istraživanje zločina i prevencija kriminala, transfer i poređenje DNK profila i drugog identifikacionog materijala, tehničke mjere za olakšavanje prekogranične saradnje, operacije pretraživanja granica, zajedničke radne grupe za analizu, zajednički istražni timovi, zajedničke patrole duž državnih granica i saradnja u zajedničkim centrima.²⁰

Konvenciju su potpisale sljedeće države Zapadnog Balkana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Sjeverna Makedonija, Srbija i Crna Gora, kao i zemlje jugoistočne Evrope, Moldavija i Rumunija. Kosovo nije potpisnik Konvencije.

Postupak sprovođenja Konvencije utjecao je na postizanje dvije važne strateške stavke: (1) strane potpisnice koje žele da pristupe Evropskoj uniji koristile su ovaj multilateralni instrument za uspostavljanje bliže saradnje, usklađivanje svojih standarda i prakse sa standardima i praksom svojih kolega iz Evropske unije, kao i za rješavanje bezbjednosnih prijetnji na osnovu standarda Evropske unije tokom pretpristupne faze; i (2) države koje su članice Evropske unije i potpisnice Konvencije su, na osnovu zajedničkog pravnog okvira, unaprijedile prekograničnu saradnju sa stranama potpisnicama koje nisu članice Evropske unije. Konvencija o policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi predstavlja prvi pravi pokušaj da se na sistemski i sveobuhvatan način uredi oblast policijske saradnje u regionu.¹⁰

Saradnja između tužilaštava

Kada je riječ o tužilaštvu, u regionu Balkana postoje dvije glavne mreže: SEEPAG i Mreža tužilaca. Ove mreže imaju nekoliko sličnosti, ali i određene bitne razlike.

Savjetodavna grupa tužilaca jugoistočne Evrope (SEEPAG)

Savjetodavna grupa tužilaca jugoistočne Evrope (SEEPAG) je regionalna organizacija čiji je cilj jačanje borbe protiv teških oblika kriminala i podsticanje veće saradnje i koordinacije krivičnih istraga i tužilaštava u jugoistočnoj Evropi. Unapređenjem raspoloživih sredstava za međusobno pružanje pravne pomoći, SEEPAG nastoji značajno povećati kapacitet pojedinačnih država za suzbijanje, istragu i krivično gonjenje teških prekograničnih krivičnih djela.

Glavna funkcija SEEPAG-a je stvaranje mreže kontakt tačaka, sa funkcijama koje su slične onima koje ima Evropska pravosudna mreža (EJN). Zadatak kontakt tačaka je da olakšaju već postojeće oblike saradnje između tužilaštava. To se može učiniti bez ikakvih izmjena zakona i bez velikih institucionalnih promjena. Na uobličavanje funkcije SEEPAG-a u velikoj su mjeri utjecali Evropska komisija, Eurojust, Evropska pravosudna mreža i Sjedinjene Američke Države.

Postoje dvije glavne dodatne funkcije SEEPAG-a koje služe za unapređenje saradnje i koordinacije između nacionalnih istražnih i tužilačkih organa, kako bi se svim agencijama za sprovođenje zakona omogućilo da, kada se bave međunarodnim kriminalom, djeluju efikasnije - kako pojedinačno tako i kolektivno - i da kriminalce brže privode pravdi:

- Prva funkcija je razmjena informacija i podataka u prekograničnim istragama. SEEPAG treba da olakša razmjenu među svojim članicama,
- Druga funkcija je pružanje smjernica, pomoći i povratnih informacija o pitanjima pravosuđa i sprovođenja zakona zakonodavcima u regionu. SEEPAG treba da obezbijedi vezu između konceptualnog okvira koji pružaju zakoni i njihovog dejstva na operativnom nivou.

Struktura i funkcija SEEPAG-a pružaju mehanizam kojim bi se mogli unaprijediti pravne vještine i radno iskustvo tužilaca, i na taj način se pomoći u kreiranju i usaglašavanju zakona i regionalnih sporazuma usmjerenih na borbu protiv organiziranog kriminala. SEEPAG bi također mogao pružiti pravne smjernice i mišljenja o raznim pravnim pitanjima koja se mogu pojaviti u kontekstu regionalne saradnje kada je riječ o pravosuđu.

Mreža tužilaca

Mreža tužilaca je regionalna (zapadnobalkanska) mreža za saradnju pri suzbijanju, istraživanju i procesuiranju počilaca djela organiziranog kriminala, kriminalnih grupa i kriminalnih udruženja, kao i u borbi protiv korupcije. Krajem 2003. godine, svaka od pet zemalja Zapadnog Balkana (Srbija i Crna Gora su tada bile jedna, istoimena država) predstavila je komplet mjera usmjerenih ka djelovanju protiv organiziranog kriminala. Sve zemlje su, kao jednu od pomenutih mjera, navele saradnju regionalnih tužilaca u predmetima koji su se odnosili na tu vrstu kriminala.

Postoji nekoliko odredbi u kojima se navode funkcije Mreže tužilaca i one se mogu podijeliti u dvije grupe: saradnja u konkretnim predmetima i opšte mjere za obezbjeđivanje bolje saradnje. Prva grupa uključuje razmjenu informacija, dokumenata i dokaza koji se odnose na organizirani kriminal, posebno u predmetima u kojima postoji jasna veza sa teritorijom ili državljanstvom; brz i efikasan rad u slučajevima izručenja i ulaganja zahtjeva za međusobnu pravnu pomoć; i razvoj mehanizama za koordinaciju istraga. Druga grupa obuhvata obuku za državne tužioce, organiziranje redovnih kontakata na nivou profesije, razmjenu informacija o nacrtima zakona i novim zakonskim odredbama, kao i evaluaciju nacionalnih odredbi i praksi.

Saradnja Eurojust-a sa trećim zemljama

Eurojust je tijelo Evropske unije koje ima status pravnog lica, a osnovano je sa misijom da unaprijedi djelotvornost nadležnih organa u državama članicama kada se one bave istragom i gonjenjem teškog prekograničnog i organiziranog kriminala.

Eurojust je nastavio da razvija svoje odnose sa drugim zemljama, posebno sa Zapadnim Balkanom, istovremeno dajući doprinos tekućim regionalnim projektima i inicijativama Evropske unije u regionu. Organizira studijske posjete u cilju saradnje i otpočinjanja formalnih pregovora o sporazumima o saradnji. Može pomoći u istragama i krivičnom gonjenju kada je reč o državama koje nisu članice, kada postoji suštinski interes za pružanje takve pomoći u konkretnim predmetima (član 3(2) Odluke Savjeta 2002/187/JHA). Uslovi se utvrđuju od predmeta do predmeta.

Eurojust je krajem 2008. godine imao 31 kontakt tačku u 23 države, i redovno je preko njih radio na predmetima vezanim za države koje nisu članice Evropske unije. Među njima su bile i zemlje zapadnog Balkana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Bivša jugoslovenska republika Makedonija, Crna Gora i Srbija. Eurojust je tokom prošle godine radio na približno 20 predmeta koji su se odnosili na zemlje Zapadnog Balkana.

Regionalne inicijative

MARRI

Do inicijative MARRI došlo je 2003. godine, spajanjem dvije inicijative Pakta za stabilnost – Inicijative za migracije i azil (MAI) i Regionalne inicijative za povratak raseljenih lica (RRI). Ova regionalna inicijativa bavi se pitanjima koja se odnose na upravljanje migracijama na Zapadnom Balkanu, promovira bližu regionalnu saradnju, i na sveobuhvatan način pristupa pitanjima migracija, azila i upravljanja granicama u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima. „Podrška saradnji granične policije na aerodromima u jugoistočnoj Evropi“ jedan je od MARRI-jevih projekata. Pokrenut je 1. januara 2013. godine i trajao je tri godine. Predstavljao je nastavak dva slična projekta, takođe na temu saradnje graničnih policijskih snaga. Opšti cilj projekta bio je da se pomogne zemljama jugoistočne Evrope da se djelotvornije nose sa neregularnom imigracijom i bore se protiv terorizma i kriminala. Konkretni ciljevi projekta bili su sljedeći: djelotvorna međuregionalna saradnja i razmjena informacija, uvid u trenutno stanje u vazdušnom saobraćaju, unaprijeđenje kapaciteta granične policije na međunarodnim aerodromima, bezbjedne internet prezentacije, godišnji sastanci i organiziranje zajedničkih obuka. MARRI je važan dio procesa integracije zemalja Zapadnog Balkana u Evropsku uniju.¹¹

SEECF

SEECF (Proces za saradnju u jugoistočnoj Evropi) nastao je 1996. godine kao inicijativa koja je došla iz samog regiona, a u cilju stvaranja atmosfere povjerenja, dobrosusjedskih odnosa i stabilnosti. Ciljevi saradnje zemalja učesnica SEECF-a su sljedeći: jačanje bezbjednosti, stvaranje dobre političke atmosfere i ekonomskih odnosa, saradnja u oblasti demokratije i pravde, jačanje ljudskih resursa, te borba protiv ilegalnih aktivnosti i terorizma u cilju transformacije regiona u područje mira i stabilnosti.¹²

Pakt stabilnosti predstavlja izraz nastojanja da se evropski problemi reše prije svega evropskim snagama. Dokument o formiranju ovog Pakta usvojen je 1999. godine u Kelnu. Savjet za regionalnu saradnju (RCC) zvanično je osnovan 27. februara 2008. godine kao nasljednik Pakta stabilnosti za jugoistočnu Evropu. Borba protiv organiziranog kriminala i korupcije, reforma policije, sprovođenje zakona, pravosudni sistem, suzbijanje ilegalnih migracija, lakše dobijanje viza i ukidanje viznog režima, kao i jačanje upravljanja granicama, od posebnog su značaja za zemlje jugoistočne Evrope i njihove evropske i evroatlantske planove.¹³ Prvo istraživanje javnog mnjenja o pitanjima bezbjednosti bio je SekuriMetar Zapadnog Balkana, koji je, kao poduhvat RCC-a, Indago sproveo na više od 6.000 građana tog područja. Pokazalo se da je mišljenje stanovnika o organiziranom kriminalu generalno u skladu sa nalazima ključnih strateških dokumenata koji prate napredak u ovoj oblasti. S tim u vezi, ne čudi što je 82% ispitanika odgovorilo potvrdno na pitanje da li organizirani kriminal predstavlja ozbiljnu opasnost za region, dok je suprotno mišljenje imalo samo njih 13%. Regionalni sublimat se oslanjao na odgovore ispitanika pojedinačnih zemalja na isto pitanje, a najveći procenat je zabeležen u Crnoj Gori, gde je 9 od 10 ljudi prepoznalo organizirani kriminal kao prijetnju na regionalnom nivou, dok je suprotnog mišljenja bilo samo 3%. Ove brojke su i u ostalim zemljama bile skoro iste.¹⁴

Centralnoevropska inicijativa (CEI) je jedna od najstarijih evropskih regionalnih organizacija, a osnovana je radi jačanja saradnje među zemljama članicama. Strateški ciljevi inicijative su: regionalna saradnja, sa posebnim naglaskom na pružanje pomoći zemljama koje su na putu ka punopravnom članstvu u Evropskoj uniji da dostignu evropske standarde u svim oblastima života, a posebno u jačanju vladavine prava, održivom ekonomskom razvoju, socijalnoj koheziji i bezbjednosti.¹⁵ Osim organiziranja skupova, konferencija, seminara i aktivnosti u oblasti kulture, CEI pruža i finansijsku potporu pojedinačnim projektima koji se tiču saradnje u regionu, jačanja kapaciteta pojedinih državnih institucija na putu ka Evropskoj uniji, međusobne prekogranične saradnje i sl.

AII

Jadransko-jonska inicijativa službeno je predstavljena tokom Samita o razvoju i bezbjednosti Jadranskog i Jonskog mora koji je 19. i 20. maja 2000. godine održan u Ankoni. Samit je završen usvajanjem Ankonske deklaracije kao političkog osnivačkog akta inicijative. Slično drugim inicijativama, i Jadransko-jonska se razvija na dva načina. Predstavlja forum za razmjenu političkih mišljenja, a ujedno je i način za ostvarivanje multilateralne saradnje u više oblasti, od kojih je jedna borba protiv organiziranog kriminala.¹⁶

RACVIAC

Centar za bezbjednosnu saradnju (RACVIAC) je međunarodna, nezavisna, neprofitna i akademska organizacija koju su osnovale zemlje jugoistočne Evrope sa ciljem promoviranja dijaloga i saradnje u oblasti bezbjednosti. Inicijativu za osnivanje RACVIAC-a je 1999. godine pokrenula Njemačka, i on je počeo da djeluje kao multinacionalni regionalni centar za pomoć u primjeni sporazuma o kontroli naoružanja u zemljama jugoistočne Evrope. Glavni fokus aktivnosti RACVIAC-a obuhvata reforme sektora bezbjednosti, međunarodnu saradnju u vezi sa bržim evroatlantskim integracijama zemalja jugoistočne Evrope, te bezbjednosnu saradnju u oblasti kontrole naoružanja.¹⁷

SELEC

Ceremonija potpisivanja Konvencije o osnivanju Centra za sprovođenje zakona u jugoistočnoj Evropi (SELEC) održana je u novembru 2009. godine, povodom desetogodišnjice Centra SECI, kao pravni okvir za uređenje saradnje između nadležnih organa država potpisnica Konvencije. U okviru te saradnje, ciljevi Centra SELEC su sljedeći: pružanje podrške i jačanje koordinacije država članica u prevenciji i suzbijanju kriminala, uključujući teška krivična djela i organizirani kriminal kada ti oblici kriminala uključuju elemente prekograničnog djelovanja, pružanje podrške u istrazi i prevenciji krivičnih djela omogućavanjem razmjene podataka, međusobnog obavještanja o počiniocima krivičnih djela, prikupljanja i upoređivanja podataka, uspostavljanje, upravljanje i zaštitu sistema za razmjenu podataka, te pružanje operativne, logističke i analitičke podrške u zajedničkim istragama. Sjedište Centra SELEC je u Rumuniji.¹⁸

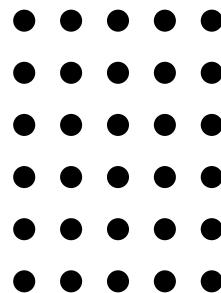
Rezolucija o osnivanju Udruženja šefova policije jugoistočne Evrope (SEPCA) potpisana je 20. januara 2002. godine u Hrvatskoj. Glavni cilj članova Udruženja je borba protiv organiziranog kriminala, korupcije i terorizma. Najveći doprinos SEPCA-e je to da su policijski rukovodioci izgradili visok stepen međusobnog povjerenja i komunikacije, što direktno utiče na kvalitet njihovog rada. Na području jugoistočne Evrope je od osnivanja Udruženja uhapšeno više od 370 lica - uglavnom vođa raznih kriminalnih grupa, a najviše onih koji su se bavili nedozvoljenim prometom opojnih droga. Zaplijenjeno je više od jedne tone narkotika - nešto više od 600 kg marihuane i skanka, kao i oko 400 kg kokaina, heroina i drugih supstanci. Cilj ovakvih zajedničkih policijskih akcija je da se u borbi protiv organiziranog kriminala u regionu pruži adekvatan odgovor.¹⁹

Zaključak i preporuke za unapređenje regionalne saradnje

Regionalna saradnja jedan je od ključnih elemenata procesa integracija, posebno procesa stabilizacije i pridruživanja, i brzina evropskih integracija svakako zavisi od međusobne saradnje zemalja Balkana i njihove spremnosti da budu dio ujedinjene Evrope. Borba protiv organiziranog kriminala i korupcije od ključnog je značaja za borbu protiv infiltracije kriminala. Postoji potreba za uspostavljanjem jačih okvira za borbu protiv korupcije i organiziranog kriminala, koji predstavljaju ozbiljnu prijetnju svim zemljama Zapadnog Balkana. Potrebno je uložiti napore kako bi se obezbjedila trajna evidencija bitnih rezultata koji su postignuti u ovoj oblasti, a zasnovani su na efikasnoj, djelotvornoj i nepristrasnoj istrazi, tužilaštvu, kao i sudskim presudama u predmetima svih nivoa, uključujući i korupciju na visokom nivou. Jedan od osnova uspješnog hvatanja u koštac sa teškim i organiziranim kriminalom - a koji bi trebalo da se zasniva na sistematskoj i uspješnoj istrazi i krivičnom gonjenju - uključuje obezbjeđivanje dosljednog praćenja novčanih tokova putem finansijskih istraga. Zajedno sa nacionalnim upravama, važnu ulogu u regionalnoj saradnji trebalo bi da igraju i postojeće inicijative, organizacije i agencije Evropske unije kao što su EUROPOL (Agencija Evropske unije za sprovođenje zakona), CEPOL (Agencija Evropske unije za obuku o sprovođenju zakona), Konvencija o policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi (PCC SEE), Udruženje šefova policije jugoistočne Evrope (SEPCA), Centar za sprovođenje zakona u jugoistočnoj Evropi (SELEC), Savjetodavna grupa tužilaca jugoistočne Evrope (SEEPAG) i Mreža tužilaca Zapadnog Balkana. Sporazumi o operativnoj saradnji potpisani između Europolu i četiri zemlje Zapadnog Balkana (Albanije, Sjeverne Makedonije, Crne Gore i Srbije) poslužili su za uspostavljanje mreže oficira za vezu koji komuniciraju korišćenjem Europolove „Mrežne aplikacije za bezbjednu razmjenu informacija (SIENA)“. Ova mreža omogućava brzu i jednostavnu komunikaciju, kao i razmjenu operativnih i strateških informacija i obavještajnih podataka o kriminalu između Europolu, država članica i trećih strana. Europol ima potpisan radni sporazum i sa kosovskim organima za sprovođenje zakona. Albanija, Sjeverna Makedonija, Crna Gora i Srbija su, uz to, potpisale i sporazume o saradnji sa Eurojust-om, dok je Bosna i Hercegovina otvorila pregovore o saradnji. Pravosudna saradnja u krivičnoj materiji sa svim zemljama Zapadnog Balkana od ključnog je značaja za borbu protiv organiziranog kriminala.²¹ Unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira nije jednostavan zadatak. Međutim, kako se kriminalno okruženje u Evropi neprestano mijenja, nema sumnje da je neophodno da se i državne strukture i zakonodavstva prilagođavaju tim promjenama.

1. Emanuel Banutai, Djelotvorna policijska saradnja u jugozapadnoj Evropi, (magistarski rad, Univerzitet u Mariboru, Fakultet za varnostne vede, 2012), dostupno na: <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?lang=slv&id=22712>
2. Stanimir Đukić, Trenutno stanje korupcije u Republici Srbiji, Godišnjak Univerziteta Edukons, Društvene nauke: časopis za poslovnu ekonomiju, pravo, politikologiju, sociologiju i filozofiju,, broj 1 (2012) str, 33-53.
3. Evropska komisija, Na prvi pogled, 2021, Saradnja u borbi protiv organizovanog kriminala na Zapadnom Balkanu, dostupno na: europa.eu.
4. Evropski parlament, Izvještaj o saradnji u borbi protiv organiziranog kriminala na Zapadnom Balkanu, dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0298_EN.html.
5. Frontex, saopštenje za javnost, dostupno na: <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/166-arrested-in-international-crackdown-against-crime-in-southeast-europe-HrWhRw>.
6. Denis Hadžović i Angela Aiello, A. (2018). Zapadnobalkanska inicijativa za borbu protiv teškog kriminala (WBCSCi) u kontekstu integrativnog upravljanja unutarnjom bezbjednošću (IISG): Prepreke implementaciji u Bosni i Hercegovini (Sarajevo, Centar za sigurnosne studije), dostupno na: https://css.ba/wp-content/uploads/2019/02/WBCSCi_Prepreke_u_BiH.pdf
7. *Ibid.*
8. *Ibid.*
9. Interpol, Projekat Milenijum, dostupno na: <https://www.interpol.int/en/Crimes/Organized-crime/Project-Millennium>.
10. Ministarstvo spoljnih poslova Bosne i Hercegovine, 2011. godina.
11. Ministarstvo spoljnih poslova Bosne i Hercegovine
12. Eldan Mujanović, Međunarodna policijska saradnja (Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, 2015)
13. Bojan Elek (ur.) Mapiranje građanskog društva na Zapadnom Balkanu, (Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku, februar 2021)
14. Internet prezentacija Sekretarijata Konvencije o saradnji u jugoistočnoj Evropi, dostupno na: <https://www.pccseesecretariat.si/index.php?item=9&page=static>.
15. Franka Primorac Mikulić, Utjecaj međunarodne zajednice na regionalnu bezbjednost i bilateralne odnose između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske (magistarski rad, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka, 2020)

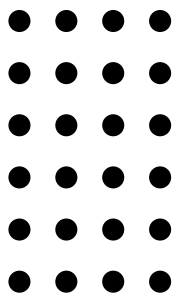
16. *Ibid.*
17. Savjet za regionalnu saradnju, dostupno na: <https://www.rcc.int/>
18. Savjet za regionalnu saradnju i Regionalne inicijative i radne grupe u jugoistočnoj Evropi.
19. SEEAC, Podrška unapređenju međunarodne saradnje u krivičnoj materiji, dostupno na: <https://www.seesac.org/Regional/MPTF-regional-Interpol>.
20. Stanicek Branislav, Saradnja u borbi protiv organiziranog kriminala na Zapadnom Balkanu (Evropski parlament, plenarno zasedanje, decembar 2021), dostupno na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/698838/EPRS_ATA\(2021\)698838_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/698838/EPRS_ATA(2021)698838_EN.pdf)
21. Tea Vinković, Regionalna inicijativa za migracije, azil i izbjeglice (MARRI), Migracijske i etničke teme, broj 3 (2017), dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/292580>

RADAR
ORGANIZOVANOG KRIMINALA
NA ZAPADNOM BALKANU

BCBP
Beogradski centar
za bezbednosnu politiku

bezbednost.org